TK 155-595

KFKI-1984-13

PERNECZKY L. SZABADOS L. TOTH I.

> A RELAP4/MOD6 PROGRAM ALKALMAZÁSA A PAKSI ATOMERŐMŰRE, BELEÉRTVE A MOD6 ÉS SSYST-2 EGYÜTTES ALKALMAZÁSÁT

Hungarian Academy of Sciences

CENTRAL RESEARCH INSTITUTE FOR PHYSICS

BUDAPEST

A RELAP4/MOD6 PROGRAM ALKALMAZÁSA A PAKSI ATOMERŐMŰRE, BELEÉRTVE A MOD6 ÉS SSYST-2 EGYÜTTES ALKALMAZÁSÁT

PERNECZKY L., SZABADOS L., TÓTH I.

Központi Fizikai Kutató Intézet 1525 Budapest 114, Pf. 49

A dolgozat az OKKFT A/11-2. alprogram 2.1.6 feladatának teljesítéséről készített kutatási jelentés

> HU ISSN 0368 5330 ISBN 963 372 220 9

1. Bevezetés

Az 1981-82-ben az OKKFT A/11-2. alprogram keretében a RELAP4 program alkalmazásával jellegüket tekintve olyan vizsgálatokat végeztünk, amelyek a kód alkalmazási lehetőségét tárgyalták elsősorban. Különösen sok problémát okozott a szivattyu modell, a gőzfejlesztő megfelelő modellezése és a hidroakkumulátorok hatása a tranziens folyamatra. Vizsgáltuk továbbá a mod3 és mod6 különbségeket, szimulációs szempontból, különösen a kifolyási modellek tekintetében.

A munka további részében szélesitettük a vizsgálatokat és megkezdtük a kis folyásos üzemzavari állapotok vizsgálatát 1 %, 3,3 % és 7,4 %-os törések esetére, a Paksi Atomerőmü adataival. A méretezési balesetet, amely a biztonsági elemzések bázisát képezi, BRUCH-D kódnak megfelelő nodalizációs sémával kezdtük vizsgálni.

Az l %-os hidegági törés olyan tipikusnak tekinthető kis folyásos üzemzavari állapot, mely nem rendelhető valamely adott cső töréséhez, hanem a törésméreteknek ahhoz a kategóriájához tartozik, melyek a ZÜHR rendszerekkel "könnyen" levezethető tranzienst eredményeznek. A 8-10.000 s-os folyamatidő "lehetőséget biztosit" az operátor számára a sulyosabb következmények elháritására. Hasonló intervallumba eső méréseket a Semiscale és LOFT berendezéseken is végeztek.

A 3,3 %-os törés esetünkben a TMI balesetnek megfelelő törésméret /és törési hely/. Ezt a vizsgálatot a TMI baleset óta a világon mindenütt elvégezték, ill. elvégzik. Az eset azért is érdekes és fontos, mert a töréshely a rendszer egyik legmagasabb pontján, a nyomástartón van. Emiatt a tranziens folyamat pl. a hidegági töréshez viszonyitva, sajátosságokkal bir. A 7,4 %-os törés az \emptyset 135-ös cső törésének felel meg, egyoldali kifolyást feltételezve. Ezt az esetet a vizsgálatok során alap esetnek tekintjük és sokoldalu vizsgálatát az 1983. évi OKKFT program 2.7.4 feladatában részletesen vizsgáltuk, variánsokat felvéve a hidroakkumulátorok és a nagynyomásu ZÜHR alkalmazására, konstans ill. időben változó szekunder oldali nyomás/hőmérséklet mellett.

Mindhárom eset szerepel a PMK-NVH berendezés tervezett kisérletikutatási programjában is.

Jelen dolgozat három témakör tárgyalását tartalmazza. Az 1 %-os hidegági törés vizsgálatát 1600 s folyamatidőig végeztük el a RELAP4/mod6 kód felhasználásával. Az eredményeket a 2. fejezet tartalmazza.

A méretezési balesetet /200 %-os törés/ a 3. fejezetben tárgyaljuk. A számitások a 3.1.1 ábrán látható nodalizációs séma felvételével készültek. Külön kiemeljük a 3.1.3 ábrát, ahol a rendszernyomás /V18 - a felső keverőtér/ látható a folyamatidő függvényében. A nemzetközi tapasztalatokkal összhangban /pl. NAÜ Meeting Budapest, 1983. október 3-7./ a rendszernyomás változása a különböző kezelésmódokkal /különböző kódokkal/ jól leirható. Ezt támasztották alá a LOBI, SEMISCALE, és LOFT kisérletek is. A rendszernyomás ugyanis a tranzienst jellemző globális paraméternek tekinthető. Számos ok miatt lényegesen rosszabb egyezést kapunk a rendszer minden más egysége viselkedését illetően. A 3.2.1 ábrán látható séma alkalmazásával elvégeztük az un. "forrócsatorna analizist" is.

A dolgozat 4. fejezete tárgyalja a RELAP4/mod6 SSYST-2 kapcsolatot. A kapcsolatot létrehoztuk, sőt az SSYST-2 plot-file felhasználásával plot-ot is készitettünk /4.1 ábra/. A feladat nagyobb része az 1984. év feladata. A dolgozatban közölt eredmények demonstrációs jellegüek.

2. Hidegági 1 %-os törés

Ezt a számitást a Paksi Atomerőmüre a következő feltételekkel végeztük:

3 -

- Az 50 mm-es cső teljes keresztmetszetü törésének megfelelő kifolyás a hidegágban, a gőzfejlesztő és a FKSZ közötti vezeték legalacsonyabb pontjáról történik.
- Egyetlen nagynyomásu ZÜHR szivattyu táplál a primerkörbe.
- A hidroakkumulátor müködésével nem számolunk.
- A szekunderköri nyomás és hőmérséklet az egész folyamat során állandó.
- A kritikus kiömlést a homogén modell szerint számoljuk.
- A kétfázisu szintek számitására az un. "bubble-rise" modellt alkalmaztuk a zónában és a hurokágban.

Már egy korábbi jelentésünkben [1] röviden ismertettük a primerkör kontrolltérfogatokra osztásának módját, valamint az üzemzavar első 680 s-a alatt lezajló főbb jelenségeket. Most elsősorban az azóta végzett számitások eredményeire koncentrálunk, de a jobb áttekinthetőség kedvéért a korábbi elemzés főbb mondanivalóit is összefoglaljuk ill. kiegészitjük.

Az üzemzavar lefolyását a 2.1 ábrán bemutatott nyomásgörbe alapján ismertetjük. A tranziens 10 s stacioner állapot után indul. Számitásainkban feltételeztük, hogy a rendszernyomás 115 barig történő csökkenésére már az elsőfoku üzemzavari védelem müködik, /valójában erről a jelről még csak AZ-II. müködtetés van/. A nyomástartó 75 s-nál leürül, aminek következtében a nyomás még gyorsabban csökken. 90 sec után a primerkör legmelegebb részein gőzfejlődés indul meg, ami lassu nyomásnövekedést eredményez. A nyomásnövekedés eredményeképpen a primerkör magasan fekvő és meleg részeiben keletkezett gőz ujra kondenzálódik, s a továbbiakban gőz egyedül a zónában keletkezik és elsősorban a reaktorfedél alatt gyülik össze. A zónában keletkező gőz egy minimális része a meleg ágakba kerül, és ott kondenzálódik, ill. a tört ágból rögtön a nyomástartóba jut: a gőzkeletkezés megindulásával a nyomástartóedényben ismét megjelenik a szint a primerkörből való beáramlás következtében.

A reaktortartály szintje egyenletesen csökken, de még mielőtt megállapodna a meleg ág magasságában, 500 s körül a melegágakban is kialakul a kétfázisu keverékszint, ami egyre süllyedő tendenciát mutat. Ez látható a 2.2 ábrán, ahol mind a tört, mind az ép hurokág szintváltozását bemutatjuk. A Vl és Vll térfogatokkal szinte egyidőben jelenik meg a gőz a V2 és Vl2 térfogatban is /2.3 ábra/, sőt minimális mennyiség ebből a gőzfejlesztőbe is jut. Mindenesetre a gőzfejlesztőbe jutó és ott kondenzálódó gőzmennyiség elegendő ahhoz, hogy a rendszernyomást 54 bar értéken stabilizálja. Valamivel 600 s előtt a reaktortartály szintje a melegágak magasságáig süllyed, igy a zónában keletkező gőz közvetlenül a melegágakba juthat: ez tükröződik a Vl térfogat szintcsökkenési sebességének növekedésében /2.2 ábra/.

A folyamatban 640 s-tól bekövetkező változások input-beli hibára vezethetők vissza, aminek következtében a fütőteljesitmény ugrásszerüen több mint l %-kal lecsökken. Ennek a következménye, hogy a zónában időlegesen megszünik a gőzkeletkezés, a rendszernyomás lecsökken és a zóna - ill. hurokforgalmak is visszaesnek, vagyis a rendszer az uj zónateljesitményhez tartozó jellemzők mellett stabilizálódik.

750 s-tól a zónában ismét megindul a gőzfejlődés, ami elsősorban a tört ágban okoz forgalomnövekedést: a 2.4 ábra a kilépőkamrából a tört hurokágba, a 2.5 ábra pedig az ép ágakba együttesen beáramló hütőközegmennyiséget szemlélteti. Az áramlási javulás hatása természetesen a melegági vizszintekben is megmutatkozik /2.2 ábra/: a tört ágban a szint időlegesen megnövekszik, mig az ép ágban a szintcsökkenés üteme lelassul.

Kb. 940 s-tól kezdve, a 2.6 ábra tanusága szerint a kilépőkamrából az eddigi telitett állapotu viz helyett meglehetősen nagy gőztartalmu gőz-viz keverék kezd áramlani a tört ág felé. Ugyanez a folyamat zajlik le az ép ágakban is, aminek eredményeképpen a melegági vizzárak reaktorfelőli oldalán a vizszint rohamosan csökkenni kezd /2.2 ábra/, sőt a vizzár meg is nyilik, és igy jelentős mennyiségü gőz juthat át a gőzfejlesztő kollektorba. A vizszint csökkenéssel párhuzamosan a primerköri nyomás is növekedni kezd s a hurokforgalmak zérusra esnek vissza, s ez egészen addig tart, amig a gőzfejlesztőbe jelentős mennyiségü gőz nem tud bejutni és ott kondenzálódni: ekkor a primerköri nyomás ismét csökken, az áramlás a hurokban ujra megindul.

Ez a folyamat az ép. ill. a tört hurokágban időben nem azonos módon zajlik le. A 2.7 ill. a 2.8 ábrák a tört, ill. az ép hurokágban a gőzfejlesztőbe belépő hütőközeg entalpiáját mutatják: látható, hogy 940 s-tól mindkét ágban növekedni kezd az entalpia, de csak a tört ágban nő fel 1020 snál egészen a telitett gőznek megfelelő értékig, vagyis a zónában keletkező gőz a tört hurokág gőzfejlesztőjében kondenzálódik, mig az ép ágban igen kis gőztartalmu keverék lép a gőzfejlesztőbe. Ugyanez az aszinmetrikus viselkedés figyelhető meg a gőzfejlesztők teljesitményét bemutató ábrákon: a 2.9. ábra a tört ágra, a 2.10 ábra az ép ágra vonatkozik. /Mindkét ábrában három görbe jelenik meg, ui. a gőzfejlesztő hőátadó felületét három részre osztottuk, és a gőzfejlesztő összteljesitménye a három görbe összegzéséből

- 5 -

adódik./ A 2.9 ábrán jól látható, hogy a gőznek a gőzfejlesztőbe való jutásával annak teljesitménye ugrásszerüen megnövekszik. Ugyanakkor a 2.10 ábra szerint ebben az időszakban minimális a hőátadás az ép ág gőzfejlesztőjében.

A tört ág gőzfejlesztőjében végbemenő kondenzáció nem elég ahhoz, hogy a primerkör nyomását drasztikusan csökkentse, pl. a szekunderköri nyomáshoz közel eső értékre. Ez megmutatkozik a nyomás ingadozásában az 1020 s utáni időszakban. A 2.1, 2.8 és 2.10 ábrák összevetéséből megállapitható, hogy a primerköri nyomás hatékony csökkentéséhez szükséges, hogy az ép ágak gőzfejlesztőibe is gőz jusson és ott kondenzálódjék: ez a helyzet 1200-1300 s között,majd pedig 1400 s után.

Ebben az időszakban a zónát az áramlás stagnálás és megélénkülés periódikus váltakozása jellemzi. Ez annak a következménye, hogy a zónában keletkező gőzmennyiség növekedésével a természetes cirkuláció fölhajtóereje növekszik, ami a zónaforgalom növekedéséhez és igy a zónabeli gőztartalom csökkenéséhez vezet. Emiatt az áramlás ismét stagnálni kezd és a zónában a gőztartalom növekszik. Ezt a folyamatot jól szemlélteti a zónához rendelt térfogat vizszintjének változása, ld. 2.11 ábra.

A továbbiakban az várható, hogy a hidegági gőzfejlesztő kollektorok lassan elkezdenek leürülni. Ennek eredményeképpen a hidegági vizzár éreztetni kezdi hatását, ami ugyancsak a hurokforgalom csökkenésének irányában hat. Jelentős változás a folyamatban attól a pillanattól következik be, amikor a törésen keresztül gőz tud kiáramlani, ami a primerköri nyomás lényeges csökkenéséhez vezet. Emiatt viszont - minthogy a primerköri nyomás a szekunderköri érték alatt van - a gőzfejlesztőben a hőátadás iránya megfordul, és igy a gőzfejlesztő primer oldalán gőz keletkezik. Ha figyelembe veszszük, hogy gőzkiáramlás esetén a törésen keresztül távozó hütőközeg tömege kevesebb, mint az egyetlen müködő ZÜHR szivattyu által szállitott mennyiség,a primerköri vizszint lassan növekedni kezd, ami egy idő mulva a törés ujbóli ellepéséhez vezethet. Ennek következménye periodikusan változó rendszernyomás lehet, amint azt hasonló nagyságu törésre a PMK előszámitások mutatták [2]. Természetesen egy ilyen periodikus lengés kialakulása sok más tényezőtől is függ, pl. a zónában való gőzkeletkezéstől, a gőzfejlesztőben lezajló hőátadási folyamatoktól, az ép ágak viselkedésétől stb. Az erőmüvi viszonyok pontosabb tisztázása érdekében kivánatos a számitás folytatása.

A bemutatott számitás számos kérdést vet fel, amelyek részben az alkalmazott feltételezésekkel kapcsolatosak, másrészt a RELAP program metodikáját érintik. Ezek közül a legfontosabbakra térünk csak ki:

- A szekunderoldali paraméterek reális változása bizonyos mértékben befolyásolhatja a fent ismertetett folyamatot. Ehhez egyrészt a tényleges üzemzavari viselkedés alapos ismerete lenne szükséges, másrészt megvizsgálandó, miként modellezhető az a RELAP program keretében.
- Számitásainkban a primerköri hőveszteségeket figyelmen kivül hagytuk. Ezek szerepe a folyamat első szakaszában harmadrendü, viszont 1500 s táján értékük a gőzfejlesztők által elvitt hőmennyiséggel összevethető. Ha figyelembe vesszük, hogy az igen labilis természetes cirkulációs üzemmódot ez is jelentősen befolyásolhatja, indokolt lehet figyelembevétele.

- A gőz-viz keverék szeparálódásának, valamint a kétfázisu keverékszint számitásában az irodalmi adatokra vagyunk utalva a RELAP bemenő adatainak összeállitásakor. Ugyanakkor ezek az adatok jelentősen befolyásolhatnak olyan jelenségeket, mint a gőz akkumulálódása a kilépőkamrában, a vizzáron átjutó gőz mennyisége, vagy a szint és ezen keresztül a hőátadás alakulása a reaktorzónában. Okvetlenül szükség van e téren tapasztalataink bővitésére, amire egyrészt a rendelkezésre álló kisérleti adatoknak kontroll-számitásokkal való összevetése utján, másrészt a PMK kisérletsorozatból nyerendő eredmények révén van lehetőségünk.
- Eddigi számitásainkban nem használtuk azt a RELAP program által nyujtott lehetőséget, hogy szeparálódott horizontális áramlás esetén sebességkülönbséget enged meg a két fázis között. Ebben az esetben is szükében vagyunk olyan adatoknak, amelyek a számunkra érdekes helyzetekben /pl. a gőzátfujás a vizzáron, vagy igen kis sebességü áramlás a gőzfejlesztő csövekben/ megbizható módon leirnák a folyamatokat. Feladatunknak tekintjük, hogy a beépitett RELAP-modell alkalmazásában tovább lépjünk.

Összefoglalva megállapithatjuk, hogy az l %-os törés 1600 sig számitott szakaszában a főbb folyamatok számitására a RELAP kódot sikerrel alkalmaztuk. Számos olyan részletkérdés maradt azonban még nyitva, ami részint a RELAP-pel folytatandó paraméter-studiumot, részint részkisérletekkel való összevetést igényel, és teljes egészében csak a PMK berendezés kisérleti eredményeivel történő összehasonlitás révén lesz megválaszolható.

3. <u>Méretezési hütőközegelvesztéses üzemzavar: 200 %-os kereszt</u> metszetü törés

A méretezési üzemzavarról a Paksi Atomerőmü I. blokkjához készitett ÜMBJ-ben a TECS-12 kóddal végzett szovjet elemzés néhány eredménye látható, mig egy másik [3] jelentésben a VEIKI vizsgálatai találhatók meg, amelyet a BEIT céljára a BRUCH-D kóddal készitettek.

Jelen vizsgálat két szakaszban történt. Először a teljes primer kör vizsgálatát végeztük el a zóna átlagos paramétereinek figyelembevételével. Ezt követte az u.n. forró csatorna vizsgálat [4], amelynél határfeltételként az előző számitás eredményei szerepeltek.

3.1 A 200 %-os törés primerköri elemzése

A RELAP4 programmal megkezdett munkáról a mult évi [1] jelentés 3.1 pontja tartalmaz előzetes információt. Ezek szerint a kis keresztmetszetű töréseknél használthoz hasonló számitási sémát alakitottunk ki, amelyet a 3.1.1 ábra mutat. Amint az ábrából látható, a törés modellezésére 3 "junction"-t használunk, ezek közül 2 /J19 és J20/ a "leak-junction", amelyek keresztmetszete a töréskor nyilik ki, a harmadikon /J7/, azaz az eredeti csőösszeköttetésen keresztül az áramlás megszünik, vagyis itt egy szelep lezár. E nyitások és zárások miliszekundum időtartománybeli lefolyását láthatjuk a 3.1.2 ábrán.

A vizsgálathoz a gőzfejlesztő u.n. általános hővezetéses modelljét használtuk, mégpedig ugy, hogy a szekunder kör kiesését 4 sec késleltetéssel kezdtük el és a "fill junction"-ok /J27, J29 ill. J28, J30/ lezárása 4 és 10 sec között lineárisan történt. A reaktor nukleáris leállitását a 115 bar nyomás, a főkeringető szivattyuk lekapcsolását 1 sec késleltetéssel a 95 bar nyomás eléréséről vezéreltük.

A folyamat a számitási eredmények alapján a következő főbb eseményekkel jellemezhető /a számitást 27,8 sec időpontig végeztük a NAÜ IBM3081 gépén a RELAP4/mo06/KfK karlsruhei változattal/:

0-002	sec	a cső törése;
0,025	sec	p ≤ 115 bar reaktor védelem müködésbe lép;
0,036	sec	$p \le 95$ bar;
0,9	sec	fellép a hőátadási krizis a zóna átlagos
		csatornája közepén /x=0,261, Q _{kr} = 42 W/cm ² /;
1,036	sec	a szivattyuk villamos hajtása megszünik;
5,2	sec	a krizis átmenetileg megszünik /x<0,3/;
6,0	sec	a nyomástartó leürül;
6,2	sec	a tört hurok ágban a szivattyu eléri maxi-
		mális fordulatszámát n= 1601 f/perc;
6,56	sec	melegági hidroakkumulátorok üzembe lépnek;
6,64	sec	hidegági hidroakkumulátorok üzembe lépnek;
9,7	sec	a tört hurokágban a gőzfejlesztő primeroldali
		nyomása eléri a szekunderoldali nyomást;
16,2	sec	a zóna kiszárad, x=1;
20,5	sec	a kisnyomásu vészhütőrendszer üzembe lép;
20,8	sec	a hidroakkumulátorok vizhozama maximális
		\sim 1270 kg/sec;
26	sec utár	n a kiömlés már nem kritikus, a primerköri
		nyomás 3,6 bar.

Ez a kép kiegészithető még a következő információval: a mod6 változat lehetőséget ad egy u.n. egyenértékü vizszint meghatározására is. Ez az alsó és felső keverőtérben, valamint a zónában lévő folyadék teljes szeparálódásának feltételezésével számitott fiktiv vizszint a következőképpen változik a folyamat során:

3.,8 sec	a számitott vizszint eléri a zóna tetejét
	/7,09 m/;
6,6 sec	a vizszint első minimuma /a zóna felső, mint-
	egy 1,5 m-es része száraz/ /5,45 m/;
11,5 sec	a vizszint ujabb minimuma az előzővel közel
	azonos értékkel /5,48 m/;
18,8 sec	a számitott vizszint ujra eléri a zóna te-
	tejét /7,09 m/.

A következőkben olyan ábrákon mutatjuk be az eredményeket, amelyeket a számitás során készült plot-restart file és a PLOT4M program segitségével készitettünk ugyancsak a NAÜ IBM berendezésein.

A 3.1.3 ábra a primerköri nyomás /VAP 18/ lefutását ábrázolja az idő függvényében, az ábrán összehasonlitásul a TECS-12, illetve a BRUCH-D programokkal nyert görbéket is feltüntettük.

A 3.1.4 ábrán a tört hurokág gőzfejlesztőjében a primer és szekunder oldali nyomásokat /VAP3 és VAP9/ láthatjuk, ugyanezt az épen maradt hurkokra a 3.1.5 ábra mutatja /VAP13 és VAP19/. Az ábrák szerint a gőzfejlesztőkben a 10 sec után a hőátadás iránya megfordul, a gőzfejlesztők "visszafütenek", de ez a jelenség a nagykeresztmetszetű töréseknél figyelmen kivül hagyható, hatása nem jelentkezik a további görbéken.

Az aktiv zóna dinamikus igénybevételére az alsó és felső keverőtér közötti nyomáskülönbség-lengésből következtethetünk /VAP8-VAP18/. A 3.1.6 ábra szerint e nyomáskülönbség maximumát a törés utáni 26. msec-ban éri el 1,2 MPa értékkel.

A nyomástartó gyors leürülését /VML 20/ a 3.1.7 ábrán láthatjuk. A számitásnál ≥ =3 ellenállástényezőt vettünk fel az összekötő vezetékre. Az ábrán látható görbe meredeksége, ill. a teljes leürülés időpontja /6,0 sec/ az ellenállástényező nagyságától függ ugyan, de észrevehető hatása csak jóval kisebb keresztmetszetű törések /feltehetően < 20%/ esetén van. A következő 3.1.8-3.1.12 ábrákon hütőközegáramokat láthatunk. A 3.1.8 ábra a törés két oldalán kiömlő közegmennyiséget /JW19 és JW20/ mutatja, Ezek közül a reaktortartály felől kiömlő viz mennyisége a nagyobb. A görbék kezdeti dinamikus szakaszát kinagyitva a 3.1.9 ábrán mutatjuk be. A 3.1.10 és 3.1.11 ábrákon az aktiv zóna forgalmát láthatjuk, az alsó belépő ill. a felső kilépő rácsnál /JW9 és JW10/. A két görbe az első szekundumban ellentétes irányu, a zónából mindkét irányban kiáramlás van az erős gőzfejlődés következtében. 1-3 sec között viszonylag stabil megfordult áramlást láthatunk, mig a 3. sec után ismét visszafordul a hütőközeg áramlása, mivel az alsó keverőtérben is megindul a gőzképződés. A 11. sec után gyakorlatilag stagnál a hütőközeg a zónában.

A 3.1.12 ábrán a hideg és meleg oldali 2-2 hidroakkumulátor összesitett üzemzavari hütővizbetáplálása látható /JW22 és JW24/. A két görbe csaknem teljesen egybeesik, maximumuk l hidroakkumulátorra vonatkoztatva a 20.8 sec-ban 1270 kg/sec. Meg kell jegyezni azonban, hogy mind a görbék kezdeti meredeksége, mind a maximális érték erősen függ a vezetékek ellenállásától, mint azt egy korábbi vizsgálatunkban már kimutattuk / [4] /. Jelen esetben a Paksi Atomerőmüben elvégzett mérések alapján i = 5 értéket használtunk a számitásnál.

A 3.1.13 ábra szerint a zóna előtti, illetve utáni vizhőmérsékletek /VAT8, VAT18/ hamar kiegyenlitődnek az áramlás megfordulása miatt, majd a telitési görbének megfelelően csökkennek. A folyamat vége felé a felső keverőtérben a betáplált zóna üzemzavari hütőviznek tulajdonithatóan jobban csökken a hőmérséklet, mint az alsó keverőtérben, ahol a hidroakkumulátorok vizének nagy része a törésen keresztül eltávozik a rendszerből. A 3.1.14 ábrán a számitásban egyetlen térfogattal modellezett aktiv zóna átlagos hőmérsékletét /VAT10/ láthatjuk. A hőátadási krizis, majd a hütőközeg stagnálása következtében a 16. sec után a zóna kiszárad, a hütőközeg tulhevül. A tulhevitett gőzt azonban az átmenetileg érkező kisebb "vizcsomagok" /lásd 3.1.10 és 3.1.11 ábra/ ujra és ujra kiszoritják az aktiv zónából. A 3.1.15 ábra az aktiv zónában a viz szintjét mutatja /VML 10/. Itt is jól látható a kiszáradás utáni állapot. A 3-16. sec között a rajzolt görbe a homogén közegállapotnak felel meg, a gőztartalom /lásd 3.1.16 ábra/ alapján a szaggatottan berajzolt szintváltozás tételezhető fel.

A 3.1.16 ábrában a gőztartalom változását 3 térfogatra adjuk meg. A VAX 10 a már emlitett zóna átlagos gőztartalom. A felső keverőtérben az üzemzavari hütőviz betáplálása a 6. sec után megállitja a gőztartalom növekedését, sőt a 16. sec környékétől ujra x= 0 értéket láthatunk. Ez azt jelenti, hogy az aktiv zóna gőzdugója felett egyfázisu folyadék tartózkodik. Az alsó keverőtérben viszont a gőzképződés némi késéssel indul csak el és amint már emlitettük, az üzemzavari hütőviz jelentősebb hatása csak a 16. sec után jelentkezik, amikor a törésen távozó hütőközeg mennyisége erősen lecsökken /lásd 3.1.8 ábra/, nevezetesen a hidroakkumulátorok által szállitott vizmennyiség ekkor már meghaladja az elfolyó mennyiséget.

Az előzőekben az alsó és felső keverőtérről elmondottakat a 3.1.17 ábra /VML 8/ és a 3.1.18 ábra /VML18/ folyadékszintjei is alátámasztják. További kritikai elemzést igényel hogy az ábrák szerinti állapotok helyesek-e, azaz a viz és gőz szeparálódása az alsó keverőtérben is csak a 13. sec után kezdődik-e meg.

A befejező 3.1.19 ábrán a gőzfejlesztő szekunder oldali vizszint látható /VML9/, a folyamat során a szekunder körnek nem sok szerepe van, mint látható, a vizszint is csak néhány cm-t változik.

3.2 Forrócsatorna vizsgálat

A forrócsatorna analizis módszerét a $\lfloor 4 \rfloor$ 3. pontjában részletesen ismertettük. Ennek megfelelően a vizsgálatot a 3.2.1 ábra szerinti 12 térfogatot tartalmazó számitási sémával végeztük el. A primerköri számitás plot-restart adat file-ját felhasználva az alsó és felső keverőtér /V8=V11 ill. V18=V12/ nyomás és hőmérséklet adatait, valamint a normált nukleáris teljesitményt határfeltételként átvettük. Meg kell jegyezni, hogy számitástechnikai okokból magát a számitást nem egyetlen rudra és szubcsatornára, hanem egy teljes köteg – nyi, azaz 126 fütőelemre végeztük el, mindegyiknél feltételezve a K=1,89 /1,35x1,25x1,12/ egyenlőtlenségi tényezőt, azaz teljesitményként $\frac{1375}{349}$ · 1,89 = 7,45 MW-ot adtunk meg.

Igy azonban a tömegáramoknál /JW/ az eredményeket 126-tal osztani kell a tényleges szubcsatornára vonatkozóan.

A 3.2.2 és 3.2.3 ábrák tehát 126 csatorna összesített hütőközegáramát mutatják a belépő és kilépő keresztmetszetekre. Ezek az ábrák az előző fejezet 3.1.10 és 3.1.11 ábráival vethetők össze. Látható, hogy a tömegáramok "dinamizmusa" a nagyobb hőteljesítménynek megfelelően erősebb.

A következő 3 ábrában a forró üzemanyagrud és forró szubcsatorna legjellemzőbb paramétereit összehozva mutatjuk be. E paraméterek a következők /a görbék sorrendjében alulról felfelé/: a hütőközeg gőztartalma /VAX/, a hütőközeg hőmérséklete /VAT/ , a burkolat hőmérséklete /SR/ és az üzemanyagrud középpontjának hőmérséklete /SL/.

A 3.2.4 ábrán a legjobban terhelt 5.számu térfogatelemre láthatók a görbék. Üzemi állapotban /O sec/ az üzemanyagrud középpontja valamivel 1900 ^OC feletti hőmérsékleten van. A törést követően a hőátadási krizis szinte azonnal jelentkezik, ami a burkolathőmérséklet gyors növekedését váltja ki. Közben azonban a reaktor leáll, igy az üzemanyagrud középponti hőmérséklete rohamosan csökken. Mivel a hütés nem szünik meg teljesen, a hütőközeg az x=l gőztartalom elérése után csak átmenetileg kerül tulhevitett állapotba, az üzemanyagrudban a hőmérséklet-kiegyenlitődés mellett /a középponti hőmérséklet és a burkolat hőmérséklet közötti különbség kisebb mint 100⁰C/ az átlagos hőmérséklet 700 ⁰C környékén stabilizálódik. A 3.1.14 és a 3.1.16 ábrákkal összevetve látható, hogy itt a hütőközeg stagnálásának nagyobb dinamizmusa miatt a tulhevülés és a gőztartalom változás kedvezőbb képet mutat.

A 3.2.5 ábrán a 6. számu térfogatra a görbék hasonló állapotot mutatnak, csupán az üzemanyag és burkolat hőmérséklete mintegy 40-50 ^OC-al alacsonyabb.

A 3.2.6 ábra a fütőelem felső 10-es térfogatára mutatja a hütőközeg gőztartalom és hőmérséklet változását. Az előző fejezetben elmondottak itt is jól láthatók. Az első szekundumban a kiáramlás miatt a gőztartalom megnő. A következő két szekundumban az áramlás megfordul, felülről "hideg zuhany"-t kap a térfogat, a gőztartalom leesik. Ezután a 12. sec eléréséig meglehetősen magas gőztartalmu hütőközeg távozik a térfogatból. Ezzel ellentétes képet mutat a 3.2.7 ábrán a legalsó térfogat gőztartalom-görbéje. Az 1-3. sec között felülről nagy gőztartalmu közeg érkezik, mig az áramlás visszafordulása után természetesen az alsó keverőtérből kis gőztartalmu telitett vizet kap a térfogat. A 13-16. sec között átmenetileg ismét kis mértékü forditott áramlásra utalnak a 3.2.6 és 3.2.7 ábrák és ezután a hütőközeg stagnálását láthatjuk impulzusszerü "fröccsökkel" kisérve.

3.3 További vizsgálatok

Az előzőekben a méretezési üzemzavar első, nyomáslefutási /blow-down/ szakaszának elemzését ismertettük. A folyamat ujrafeltöltési és ujranedvesitési szakaszának vizsgálata részben más programokkal /NORCOOL, WAK, REFLOS/, részben a RELAP4/mod6 uj opciójának felhasználásával lehetséges. A forrócsatorna számitásnál szintén készült plot-restart file, ez tartalmazza azokat az adatokat, amelyek a RELAP4-SSYST2 program kapcsolatot megvalósitó interface-file elkészitéséhez szükségesek.

4. RELAP4 - SSYST2 kapcsolt számitás

A RELAP4/mod6 karlsruhei változatot alkalmassá tették arra, hogy a forrócsatorna elemzés eredményeit tartalmazó plot-restart file-ból egy un. RELAP4 "edit" futtatással létrehozzuk azt az interface-adatfilet, amely az SSYST2 számitásokhoz szükséges termohidraulikai peremfeltételeket – hütőközeg nyomása, hőmérséklete, valamint a hőátadási tényező –, továbbá a relativ nukleáris teljesitményt átveszi a RELAP4 analizisből.

A 4.1 sz. melléklet szerint - az axiálisan 10 térfogatra osztott hütőcsatorna esetén - ez öt egymás utáni edit lépéssel valósitható meg. Az első négy lépésnél térfogatelemenként az előbb emlitett három termohidraulikai paramétert, mig az ötödiknél az NQ időbeli adatait irjuk a Fortran 17-es file-ba, amelyből, azt Fortran 32-es file-ként megadva, a 6. tesztfeladat [5] alapján készitett SSYST-2 inputtal /lásd 4.2.sz.melléklet/ létrehozzuk a határfeltétel könyvtárt a Fortran 26-os file-on. /Sample 6-VVER/.

A RELAP4-SSYST2 kapcsolt számitás tesztelését a 7. tesztfeladattal az[5] ismerteti. E tesztfeladat inputját ugyancsak módositottuk a VVER-440 reaktor forró csatornájának 3.2.1 ábra szerinti geometriai modellje alapján, és igy a VVER-440 reaktorra az első sikeres SSYST-2 analizist elvégeztük. /Sample 7-VVER/. Az eredményeknek azonban csak demonstrációs értékük van, mivel a fizikai paramétereket és a WAK modul inputját változatlanul hagytuk. A számitás során nyert plot-file felhasználásával készült a 4.1 ábra, amely a burkolat hőmérséklet változását mutatja az 5. axiális osztásnál. Az első 26 sec-nál szerepel a 3.2 fejezetben ismertetett RELAP4/mod6 forrócsatorna analizis, mint határfeltétel, mig az ezt követő simább szakasz, beleértve a 70 sec-nál lévő ujranedvesitési frontot, a WAK lazán kapcsolt modulból átvett határfeltételek eredménye.

Teljes értékü SSYST-2 analizishez a jelen próbaszámitásnál használt könyvtáraknak és input adatmezőnek a VVER-440 reaktorra történő átdolgozása szükséges, amely a RELAP4-SSYST2 kapcsolt számitások soron következő feladatát jelenti.

IRODALOMJEGYZÉK

- [1] Perneczky L.és mások: A RELAP4 különböző változatainak alkalmazása a Paksi Atomerőmüre. KFKI-1983-19.
- [2] A PMK-NVH berendezés létesitéséhez kapcsolódó kutatások. II. rész. KFKI riport megjelenés alatt.
- Benedek S., Horváth L., Téchy Zs.: A Paksi Atomerőmü I. blokkja balesetelháritási intézkedési tervének /BEIT/ kidolgozásához szükséges baleseti elemzések eredményei. VEIKI-93.91-024-2.
- [4] Perneczky L.: A RELAP4 program alkalmazásának néhány kérdése. KFKI-1982-40.
- [5] Dus M. és mások: Az SSYST programrendszer alkalmazási tapasztalatai. KFKI-1984-11.
- [6] Perneczky L.és mások: Különböző kis folyásos üzemzavari állapotok vizsgálata. A 7,4 %-os törés. KFKI-1984-15.

2.1. abra

2. 2. abra

- 20 -

21

A State of the sta

2.4. abra

- 22 -

2. 5. abra

Contraction of the local division of the loc

2.6. abra

- 24 -

2.7. abra

- 25 -

2.8. abra

- 27

1

2.9. åbra

2.10. åbra

- 28 -

2.11. åbra

1 29 I.

1

.

JUNCTION = 34 HEAT SLAB = 9 PUMP = 2 CHECK VALVE = 8

3.1.1. abra

- 30 -

-1

3.1.2. ábra

7

3.1.3. abra

1

- 32 -

3.1.4. åbra

- 33 -

н.

34 -

pit.

3. 1. 5. åbra

1. . .

-1

1

3.1.6. abra

35 -

1

3.1.7. abra

.

3. 1. 8. ábra

37 -

1

^{3.1.10.} åbra

3. 1. 11. abra

- 40 -

39 -

^{3.1.10.} åbra

an in

3.1.11. abra

- 40 -

^{3. 1. 12.} åbra

42 -

3. 1. 13. abra

-1

1

3.1.14. åbra

- 43 -

3.1.15. åbra

44 -

3.1.16. abra

- 45 -

ALC: NO. OF

8.

3.1.17. abra

3.1.18. åbra

47

3.1.19. abra

RELAP4-MOD6

3. 2. 1. abra

A forrò csatorna számítási modellje

?

3.2.2. ábra

10

- 50

T.

3.2.3. åbra

- 51 -

3.2.4. abra

3.2.5. abra

3.2.6. abra

3.2.7. abra

- 55 -

4.1. abra

LISTING OF INPUT DATA FOR CASE 1

1	= RELAP4-NOUS	H44C-R														00110004
2	010001 -3 9 1	61*														00120000
з	030010 1 1000	0. 50. *														00130000
. 4	1 94. 000050	AT 1 CR 1	AP	2	AJ	2	CR	2	AP	3	AT	3	CH	3	*	CC140C00
5	1															

LISTING OF INPUT DATA FUR CASE 2

1 2	= RELAP4-MED3 H440-R C16001 -3 9 4 6 1 #							CC160004 00170000
З	CARD ABOVE IS REPLACEMENT CARD. 020000 AP 4 AT 4 CR 4 AP	5 AT	S CR	5 AP	ú AT	6 CR	د	¥ 20180000
4	/							00190000

LISTING OF INPUT DATA FUR CASE 3

1 2	= RELAP4-MCD. H44 010001 -3 9 1 0 1 #	J-R										00200004
З	CARD ABOVE IS FEFLACE 020000 AP 7 A1 7 C	NENT CARD. R 7 AP	R J	ат з	CR 8	A P	S A	T 9	CR	s	*	60220000
4	/	SENT CANDE										00230000

LISTING OF INPUT DATA FER CASE 4

1 2	= RELAP4-MOD H440-R 010001 -3 3 1 6 1 4	00250006
3	CARD ABOVE IS REPLACEMENT CARD. U23000 AP 10 AT 10 CR 10	* 00260006
4	CARD ABOVE IS REPLACEMENT CARD.	00276000

LISTING OF INPUT DATA FUR CASE 5

1 2	= RELAP4-NGD0 H440-R 010001-31101# CARD ABOVE 1: FER ACTMENT	CAD2	CC280004 CC290000
з	020030 NQ 0 *		00000000
4	CARD ABOVE 15 REFLACEMENT .	CARD.	00210000

4.1. melleklet

- 57 -

PRECERAMM SEYST-2 (FLER ISM/370). STAND 25.9.1975

ARDEITS-SPEICHER: 2000 WERTE RSYECS-COMMEN: 10000 WERTE

EINGABE-KARTEN, SPALTEN:

73 - 80 #

1 - 72

AKENNUNG

58 -

		00480000	H	SAMPLIC	C 100 64.	1 1	00 640		2000#	1
	14	00490000	AC						*	KCNN.
		COSCOCCU	HC	DEALNETRATE	IN EF COUPLING	FELAPAZNO	DE TE SEVET-	2		KCNM.
		00510000	HC						*	KCNM.
		00520006	HC.	BEFELINCE /1	/					KENM.
		00510000	#C	H. ALYDER						KCMM.
		00540660	HC	SaraT-2 FING	AREPESCHREIB	NG UND HAN	DHABUNG			KCMM.
		00550000	HC	KEN PRE INC	VENSER ISHC)					KCMM.
		00560000	4C							KCNM.
1		00570000	#C	THES SAMPLE	PROPLEM FOLL	WS REF .1 .	PP. 57-60. 1	HE RELAFATM	CD6 FLN .	KCNM.
A.		00580007	HC	FOR A SINGLE	RCC WAS DEN	WITH 10	XIAL NEDES.	FCR THESE N	CDES .	KCNM.
		00590000	HC	CILLIANT FRES	SURE . COLLAN	TEMPERATU	RE. AND THE	HEAT TRANSE	ER CC- +	KCMM.
THE .		00600000	#C	EFF ICLENTS O	LAD-TO-CCOLA	T ARE TRAN	SMITTED TO S	SYST-2 VIA	THE .	KOMM.
		00610000	HC	INTELFACE NO	DULE "REL-BI	1.				KENM.
		00620000	NC	AS THE ARRAY	S ARE LARGE	AND NOT USE	C REPETITIVE	LY. PRECESS	ING *	KCMM.
	1	00030000	AC	IS ELNE IN I	HE INIB IE	RARY. AN EL	TENSICH OF .	BASIS . EY D	IRECT .	KCMM.
	· Fr	00640000	AC	ACCLES.						KCNN.
		00650000	#C.							KONMA
1	1	000 51013	H	GENSTLU	0	1	400600	C	C.M	2
糖		00651116	#53	YST LUCA ANALYS	SIS HA40-E FO	- WAER-440				2
		00052013	#	40 12	1					4
		00653013	#	С	C	G	24	4	5.0	5
		0065311.3	#	400700434	100	4300	40430CA 3	ICOT		6
10	1	00053213	H	0.	1000.	0.	70.+5	.05	.005#	7
		00654013	Ħ	0.1						8
		00656016	ASS	YST LUCA ANALYS	SIS H440-R FC	2 MAER-440				S
	1	00000000	A	IVENTUR	0	0	C	5100000	21#	10
		00070000	.4	VEKTLR FUER	MITTEL (AUXI	LARY VECT	A FOR MITTEL	.)		11
		000680000	#	9	5	C	500001A 8	1	5000001#	12
		00090000	#A	3 17						' 13
	*	00700000	.#	I VEKT OF	C	C	C	5200000	21#	14
		00710000	#	VERTER FUER	MITTEL CAUXI	LARY VECTO	R FCR MITTEL	.)		15
1.		00720000	#	9	<u> </u>	0	SCIDCCIA E	1	5010001#	16
		00730300	#A	3 11			and the second sec			17
		00140000	11 -	IVEKTOR	C	C	C	5300000	21#	18
		00750000	7	VENTUR FUER	MITTEL LAUXI	LARY VECT	A FCR MITTEL)		19
. 1		CC750000	#	9	5	C	5020001A E	1	5020001	20
		00770000	#A	8 11						21
		00780009		IVENTUR	0	C	C	5400000	9#	22
		00790000	H	VENTER FUER	MITTEL (AUXI	LARY VECT	R FCR MITTEL)		23
		00800010	#	3	5	0	50300CLA 2	1	50300014	24
		00810007	# A	2 11	10 °					25
						and a second a second sec	the second		From it must create then being the second se	and the second s

4.2. melleklet

					and the second second				and the second s
	00820003	4	IVENTON	0	0	ů	ESCCCCC	EA	26
	00330000	1:	VENTER FUER M	ITTEL (AU.	XILLARY VECT	ICR FER MI	TEL)	Ŕ	27
	00346669	#	1	5	1	3643661	SO4CCCIT		28
	00350000	7	REL-JAL	0	3	5000000	C	C #	29
	00860000	AC	REL- 613 READS	CNE GE CUP	CF TRANSIEN	TJ COMPUTO	D BY RELAF.		KCMM.
	00270030	1	MITTLE	C	C	3000000	5100000	C #	30
	000028800	#C	MITTEL CONDENS	ES THIS G	CUP OF CATA	A BY A FACT	TER S.	*	KCMM.
	000000000		REL-JIL	3	C	-5010000	C	0 A	31
	00000000	#G	REL-ULB CONTIN	UES PROCI	ISSING (CD.	NEGATIVE	ELCCK NUMBER).	*	KCNN.
	00916600	4	MITT	0	C	SCCJCJC	5200000	0 A	32
	00920000	AC	MITTEL CONDENS	ATES NEXT	GREUP OF TI	ANSIENTS.		*	KCMM.
	00936000	#	R31-410	0	C	-5020000	C	0#	33
	00540000	14	MITICL	0	C	SUCOCCC	5360000	CA	34
	00950000	#	RCL-JIL	C		-5030000	C	0#	35
	00960000	#	MITICA	U	C.	SCOJCUC	5400000	CA	36
	00970009	#	REL-BIL	0	3	-SCAUCCC	0	CN	37
	000880009		MITT	0	С	5000000	5500000	C #	38
	005990000	4	KEMB.	C	c	C.	C	C #	35
	01000013	#	10	403006	1	1			40
	01010000	H	500 20 211 2	3	5010001A .	2 3	5020001A 2	3#	41
	01020009	H	50300011						42
	01030000	H	DRUCK VENTOR UNT	FEKANAL	SUBCHANNEL	FRESSURE)			43
	01040000	#C	KOMAZ COLLECTS	ALL PRES	SURE TRANSI	INTS FROM	MIXED ARRAY.		KCMM.
1	01050000	#	KGMAL	0	C	C	G	0.4	44
	01060013	#	10	403004	1	1			45
	01070000	H	50000324 2	3	5010002A 3	, ,	5020002A 2	3.4	46
	01080009	#	30.500021						47
	01090000	#	UNTERKANAL TENP	FRATUREN	(SUECHANNEL	TEMPERATI	RES)		4.8
Non-	01100000	HC	KOMAZ COLLECTS	ALL TEMP	ERATLET TEAM	SIENTS FRI	N A MIXED ARRAY.		KENN
	01110000	4	KEN62	0	0	C	0	C.	AC
	01120013		10	200504	1	1	•		50
	01130000	#	50000033 2	1	50100074	3	50200034 2	3.0	51
33	01140009	H	50400131	****		• •••••	502000A 2		52
	01150000	H	WAESMELESSRCANS	IN UNTER	KANAL CHIC		LANT)		51
	01160000	HC	KINAZ COLLECTS	ALL HTC	TRANSTENTS P	ECM A MIY	D AFFAY		KONN.
	01170013	N	STRIN IL I		in an a section of a	5200000	AC1700	1.4	54
	01180000	H	RELAS CHIVERIO	E LEELAD	-SUPPLIES TI	NE AXIST	401700		55
				IN LLAP					

4.2. melléklet (folytatás)

C

26

AL BLOCKS IN THE INTERVAL (401700, 403010) ARE COPIED TO A

SEQUENTIAL FILE 20 FOR USE (WITH "VISCH-BIE") IN FUTURE APPLI-

LEISTUNG JEBER DER ZEIT (NORMALIZED TRANSIENT DECAY POWER)

FERE UNLY THE RENAMING FUNCTION OF "STRUKTUR" IS USED.

5040001

C

403003

C

01190000 AC FERL GALY THE RENAMING FUNCTION OF "STRUKTUR" IS USED.

C

-1

4630101

01200013 #

01210000 #

01230000 #

01240013 #

01250013 #C

01266000 #C

01270000 #C

01220000 #C

STRUKTUR

BIE-FAPE

411703

CATION RUNS.

59

* KCMM.

* KEMM.

* KEMM.

* KCNM.

* KCNM.

56

57

58

59

1#

C#

Kiadja a Központi Fizikai Kutató Intézet Felelős kiadó: Gyimesi Zoltán Szakmai lektor: Vigassy József Példányszám: 55 Törzsszám: 84-59 Készült a KFKI sokszorosító üzemében Felelős vezető: Nagy Károly Budapest, 1984. január hó · · · ·